

УДК 347.74

Руслана Гаврилук,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

ВЛАСТИВОСТІ ДОДЕРЖАВНОГО ПЕРЕРОЗПОДІЛЬНОГО (ПОДАТКОВОГО) ПРАВА ЛЮДИНИ

Додержавне перерозподільне (податкове) право людини стало фактом дійсності одночасно з появою її самої та людського суспільства. Його виникнення зумовлене наявністю в індивідів спільних з іншими (публічних) потреб. До основоположних властивостей додержавного перерозподільного (податкового) права людини належали його антропність (людинорність), конструктивність (конструктивізм) та контекстуальність (зумовленість невичерпним конкретним змістом перерозподільних відносин).

Ключові слова: додержавне перерозподільне (податкове) право людини, антропність (людинорність) додержавного перерозподільного (податкового) права людини, конструктивність (конструктивізм) додержавного перерозподільного (податкового) права людини, контекстуальність додержавного перерозподільного (податкового) права людини.

Етастистська доктрина оподаткування пов'язує появу податкового права виключно з державою, з її потребами, тому податкове право у її трактуванні є ніщо інше, як державне податкове право, якому притаманні наступні основоположні властивості: атрибутивність податку державі (так пояснює дана пізнавальна традиція публічний характер податку); податковий суверенітет держави; законне встановлення (встановлення законом) податку; примусовий характер податкового обов'язку платника податку; фіскальна природа податкового права; асиметричність податкового права; особливий каральний з боку держави і жертвовний з боку платників податку характер відповідальності за порушення податкового суверенітету держави; патерналізм як функціональна властивість державного податкового права. Тобто, коротше кажучи, податкове право держави — це цілий всесвіт цінностей субстанціональної держави, у світлі критеріальних вимог якого платники податків не складають для цієї держави самостійної цінності. Згідно з вищеперерахованими константами етастистської доктрини податкового права людини, в тому числі й як платник податків, — не мета, а засіб існування субстанційної держави.

Антропосоціокультурний підхід до пізнання податкового права у якості своєї основоположної передумови виходить з

протилежного філософсько-методологічного постулату про те, що податкове право, як і право в цілому, є правом людини, є частиною способу її співбуття з Іншими, метою якого є задоволення публічних (спільних з Іншими) потреб цієї ж людини зокрема та усіх Інших членів соціуму в цілому, що мають такі самі публічні потреби. Тобто є достатні підстави припустити, що основоположні властивості податкового права та його природа в цілому задані такими ж властивостями і природою людини як істоти виключно багатомірної та складної, феномена, що саморозвивається. Проте поки що у науці відсутнє інтегральне загальноприйняте визначення людини. Це означає, що у дослідженні властивостей додержавного перерозподільного (податкового) права людини ми змушені використати найпоширеніше серед атрибутивних дефініцій людини її визначення через усвідомлені нею людські потреби, іншими словами, **потребовий підхід чи потребове людинорозуміння як розроблене та найповніше у порівнянні з іншими атрибутивними визначеннями людини.** Це важливо ще й тому, що усвідомлення власних потреб не тільки належить до числа атрибутивних якостей людини, а й, як загальновідомо, зіграло ключову регулятивну роль у забезпеченні виживання і еволюції людини як виду [1].

У даній статті, виходячи із атрибутів

відповідного наукового жанру, ми обмежимося характеристикою лише *основоположних властивостей* додержавного перерозподільного (податкового) права людини.

1. Антропність (людиномірність) додержавного перерозподільного (податкового) права людини. Дана властивість цього права зумовлена насамперед та головним чином тією обставиною, що усі потреби без винятку, в тому числі й публічні, є потребами виключно індивідів. Частина з них набуває ознак загальності (публічності) тільки тому, що вони в один і той самий час стають властивими багатьом чи усім індивідам без винятку, хоча на рівні окремих індивідів нерідко проявляються по-різному [2]. Тобто антропність (людиномірність) додержавного перерозподільного (податкового) права як одна з основоположних його властивостей насамперед та головним чином є прямим наслідком тієї обставини, що усі потреби, в тому числі й публічні, є невід'ємною властивістю людини, однією з атрибутивних її якостей.

Проте це тільки частина обґрунтування антропності (людиномірності) додержавного перерозподільного (податкового) права людини. Не меншою мірою саме на антропність даного права вказує також *механізм дії та реалізації публічних потреб людей*. В економічній теорії, соціології, політології та інших науках зазвичай вважається, що групи індивідів зі спільними публічними потребами будуть діяти задля задоволення цих потреб так само, як діють індивіди для задоволення власних індивідуальних потреб. Зокрема саме це стверджують марксистська теорія класів і класової боротьби, чимало теорій профспілок, економічна теорія «врівноважуючої сили», американська політична «теорія груп» та ряд інших. Очевидно, автори та прихильники даних теорій при побудові своїх теоретичних конструкцій виходили з того, що, оскільки публічні потреби є одночасно особистими потребами для кожного індивіда, тому вони повинні прагнути задовольняти їх такою самою мірою, як свої суто індивідуальні потреби.

У дійсності ж, як засвідчує практика, все відбувається навпаки. Першим серед вчених це явище помітив ще на початку ХХ ст. відомий італійський соціолог В. Парето. Вивчаючи феномен *соціально-го безсвідомого*, він у «Трактаті із за-

гальної соціології» дійшов висновку про ірраціональність, на його думку, людської поведінки у багатьох, здавалося б на перший погляд, стандартних життєвих ситуаціях. Зокрема він зафіксував за допомогою перевірених соціологічних методів *стійкі прояви ухилень* з боку багатьох індивідів від їх участі у фінансуванні своїх публічних потреб. Дане явище В. Парето назвав *free rider problem* — *проблемою безплатного пасажира (безбілетного пасажира, як він інколи уточнював)*. Згідно з тлумаченням В. Парето цього феномена він має не випадковий характер та пояснюється співпаданням в одній точці двох різних факторів: з одного боку, *егоїстичністю природи людини економічної*, з іншого — *неподільною природою публічних благ*. Внаслідок цього, акцентував увагу В. Парето, у наданні публічного блага у всі часи, в тому числі й додержавні (а можливо, у додержавні часи ще більшою мірою), *типовою є ситуація безбілетного пасажира*, коли індивіди групи як раціональні істоти віддають перевагу тому, щоб уникати особистої участі у творенні та наданні загального блага, оскільки за будь-яких обставин, якщо тільки воно буде надаватися, вони і так отримують свою частку цього блага, нічого не затративши для його створення, тобто, з точки зору особистого егоїзму, виявляться ніби у виграні. Ніби тому, що коли критична частина індивідів групи, за словами В. Парето, відмовиться брати активну участь у колективних зусиллях, спрямованих на створення загального блага, то воно може або взагалі не бути створеним і в силу цього не надаватися нікому, або буде надаватися в обсязі, незрівнянно меншому від оптимального [3]. Конструктивного виходу із даного тупика В. Парето не знайшов [4].

Наприкінці ХХ ст. автор *теорії групової дії* Менкур Олсон запропонував дещо інше трактування даного феномена. Він підтвердив спостереження В. Парето про нерациональну, на перший погляд, поведінку індивідів щодо задоволення публічних потреб. Крім того, М. Олсон, вивчаючи ставлення індивідів до створення і споживання публічних благ, відкрив закономірність, а саме: задоволення публічних потреб індивідів шляхом створення відповідних публічних благ зусиллями індивідів—членів соціуму, обернено пропорційно пов'язане з чисельністю

конкретної групи чи соціуму. Чим більшою є їх чисельність, тим менша частка індивідів бере добровільну активну особисту участь у задоволенні відповідних потреб [5].

Даний феномен М. Олсон пояснює наступним чином: «Це означає, що існують три окремі, але такі, що діють разом, чинники, які заважають більшим групам реалізовувати свої власні інтереси. По-перше, що більшою є група, то менша частка загальної групової вигоди припадає на одну особу, яка діє в групових інтересах, то менш адекватною буде її винагорода за будь-яку дію в інтересах групи і то далі група віддалятиметься від оптимального обсягу пропозиції колективного блага, навіть якщо вона повинна його отримати. По-друге, зважаючи на обернено пропорційну залежність між чисельністю учасників групи і часткою загальної вигоди, що припадає на окремого індивіда або якусь (в абсолютному вимірі) малу групу членів групи, мало ймовірно, що для останніх буде вигідним колективне благо. Іншими словами, що більшою є група, то менш вірогідною є олігополістична взаємодія, яка могла б забезпечити благо. По-третє, що більшою є кількість суб'єктів у групі, то більші організаційні витрати, і, таким чином, вищим буде бар'єр, який треба подолати, перш ніж буде набуто якогось обсягу колективного блага. Через це, що більшою є група, то далі вона віддалятиметься від надання оптимальної пропозиції колективного блага, а *дуже великі групи за відсутності примусу або сепаратних, зовнішніх стимулів зазвичай взагалі не забезпечуватимуть себе навіть мінімальною кількістю колективного блага*» [6] (виділено нами. — Г. Р.).

Тобто, на відміну від В. Парето, який по суті лише з'ясував причини появи *безбілетного пасажира*, але не зумів запропонувати дієвих інструментів подолання цього зла, М. Олсон не тільки знаходить, на перший погляд, істинні причини нераціональної поведінки індивідів щодо особистої участі їх у витратах на публічні потреби, а й пропонує реальні засоби для кардинального розв'язання цієї проблеми. «Лише за однієї умови, — пише він, — певного інституціонального устрою — в окремих індивідів буде стимул набувати оптимальний обсяг колективного блага з погляду інтересів групи

в цілому» [7]. В іншому місці своєї монографії він уточнює: «Лише сепаратний «селективний» стимул змушуватиме раціонального індивіда у латентній групі діяти задля задоволення її інтересів... Ці «селективні стимули» можуть бути і негативними, і позитивними; вони можуть або змушувати до дії шляхом покарання тих, хто не сплачує відповідні частки витрат на групову дію, або становити позитивні спонуки для тих, хто діє у групових інтересах...» [8].

Як переконують дані багатьох наук про додержавну еволюцію людини та соціумів у цілому, таким *селективним стимулом, певним інституціональним устроєм*, які у ході тривалої історичної практики соціального співбуття індивідів один з одним було випадково — у формі первісного свавілля — віднайдені та доведено до рівня досконалості, зумовленого складністю проблеми, що вирішувалась, виявилось *додержавне перерозподільне (податкове) право індивідів*. Це *право*, таким чином, *виключно людиномірне*. Воно стало прямим наслідком притаманності індивідам публічних потреб, з одного боку, а також властивості неподільності публічних благ та одночасної характерності людям непереборного індивідуального егоїзму, з іншого боку. Додержавне перерозподільне (податкове) право людини є для неї саме правом тому, що тільки людина — і більше ніхто — виступає носієм не лише індивідуальних, а й публічних потреб, тому вона і є єдиним суб'єктом податкового права людини.

2. Поряд з основоположною властивістю антропності (людинорності) додержавному перерозподільному (податковому) праву людини також була притаманна ще одна фундаментальна його властивість — *конструктивність (конструктивізм)*. Суть не тільки правового, а й соціального конструктивізму в цілому як *загального онтологічного припущення* одними з перших серед філософів та соціологів почали досліджувати П. Бергер та Т. Лукман в опублікованій ними ще у 1965 р. спеціальній монографії [9]. З їх точки зору, весь соціальний світ, включно з правом, не наперед заданий, а сконструйований людськими діями. Людина творить у співбутті з Іншими право, а право, в свою чергу, творить людей. Це не просто специфічний, а унікальний процес, тому для його пізнання необхід-

ний адекватний філософсько-методологічний інструментарій.

П. Бергер та Т. Лукман, як і інші початкуючі дослідники *конструктивізму* як властивості соціальної, в тому числі правової, матерії певний час послуговувались *традиційною методологією соціології*, розробленою насамперед Е. Дюркгеймом та М. Вебером, а також *фундаментальною феноменологією* Е. Гуссерля та *фундаментальною онтологією* М. Хайдеггера. З їх допомогою стало можливим з'ясувати чимало сутнісних сторін права як соціального феномена. Водночас евристичний потенціал вищезазначеного філософсько-методологічного інструментарію не містив у собі достатніх безпосередніх філософсько-методологічних засад для з'ясування відповіді на запитання, *завдяки чому право є і що воно таке за своєю природою?*

Тому справжнім філософсько-методологічним проривом у пізнанні конструктивності (конструктивізму) як однієї з основоположних властивостей права стала розроблена Дж. Р. Серлом на основі фундаментальної онтології М. Хайдеггера *загальна теорія онтології соціальних фактів і соціальних інститутів* [10]. Дана теорія дозволила з адекватних філософсько-методологічних позицій як знайти відповіді на запитання про те, як саме індивіди створюють, конструюють у буквальному розумінні даного поняття об'єктивну соціальну реальність, так і пояснити *правила конструювання* людських соціальних інститутів, не забуваючи при цьому того парадоксального факту, що агенти даних правил зазвичай не усвідомлюють їх, однак тим не менше фактично завжди їх дотримуються, і, на решті, з'ясувати, *завдяки чому саме право є і як саме воно є в індивідів*.

Так, для пояснення справжньої природи соціальної, в тому числі правової, дійсності Дж. Р. Серл запропонував послуговуватись таким специфічним категоріально-понятійним апаратом, як: а) *колективне призначення (накладення) функцій соціального*, б) *колективна інтенціональність* (переконання, бажання та наміри індивідів) та в) *колективні конструктивні правила соціального*, а також продемонстрував, як послуговуватись ними, на прикладі *складного правового інституту кордону*: «Розглянемо, наприклад, — пише він, — примітивне плем'я, яке будує стіну навколо терито-

рії племені. Стіна — приклад функції, накладеної в результаті явних фізичних властивостей: вона достатньо висока, щоб утримувати ворогів ззовні, а членів племені всередині. Але уявімо, що стіна поступово розвивається від фізичного до символічного бар'єру — вона поступово руйнується і єдине, що залишається, — це лінія каміння. Уявімо, що жителі і сусіди продовжують розглядати лінію каміння як кордон території таким чином, що це впливає на їх поведінку. Лінія каміння тепер має функцію, яка не є наслідком явних фізичних властивостей, а результатом колективної ітенціональності. На відміну від високої стінки чи рову, залишок стінки не може оберігати людей просто в силу своєї фізичної конституції. Результат, у дуже примітивному сенсі, символічний, тому що ряд фізичних об'єктів тепер виконують функцію, що лежить за межами їх безпосередніх властивостей, а саме, обмеження території. Лінія каміння виконує ту саму функцію, що і фізичний бар'єр, але робить це не через свою фізичну конструкцію, а тому, що для неї був колективно визначений новий статус — статус кордону» [11].

Приклад складного правового інституту кордону яскраво свідчить, що його квінтесенцію складають *колективна інтенціональність, колективне накладення функцій та колективні правила конструювання* соціального, точніше правового, феномена. Кордон сам по собі, в силу власних фізичних якостей, не придатний здійснювати властивих йому функцій саме як кордону без відповідного накладення на нього цих функцій відповідним соціумом. *Ключовим же елементом у переміщенні від колективного накладення функцій до утворення інституційного факту кордону*, за Дж. Р. Серлом, є *накладення на нього колективно визнаного статусу, до якого прикріплюється функція*. Оскільки це особлива категорія *агентивних функцій*, Дж. Р. Серл назвав їх *статус-функціями* [12].

За даним алгоритмом конструюється усе право індивідів. Застосовуючи *метод загальної теорії онтології соціальних фактів і соціальних інститутів* Дж. Р. Серла, а також використовуючи уже відомі антропології факти, що свідчать про задоволення індивідами у додержавний період еволюції своїх публічних потреб, не складає особливих

труднощів розкрити і конструктивний характер додержавного перерозподільного (податкового) права людини. Наприклад, відомий німецький дослідник первісних та більш пізніх додержавних суспільств Г. Кунов на багатющому етнологічному матеріалі демонструє природу (статусне призначення) та колективно визнані функції інституту *суспільних складів*, що були властиві багатом із вищезазначених суспільств. Так, уже в більшості індіанських племен Північної Америки, пише він, створювались *суспільні склади*, у які в обов'язковому порядку за традицією збирались продукти харчування, що залишалися у сімей після їх вживання на щоденні потреби. Природно, *суспільні склади* поповнювались не плановірно, а час від часу, найчастіше сезонно. Зокрема у племен *омага* та *манданів* восени під час збору маїсу і великого полювання на бізонів у *суспільні склади* запасали на гірші часи до половини збраного зерна та впольованих бізонів, перед тим спеціально приготувавши усе це для тривалого зберігання за випробуваними технологіями. У таких заготівлях брали участь усі дорослі індивіди племені. Зроблені таким чином запаси використовувались в період сезонних засух, взимку чи в інших, непередбачених випадках [13]. Це був прототип сучасного *інституту страхового фонду*.

Ще більшого поширення набув даний інститут у ранніх землеробів, про що пишуть той самий Г. Кунов, а також Дж. Даймонд. Причому перерозподільний правовий інститут суспільних складів, як зауважують вони, зберіг в нових історичних умовах свою природу (статусне призначення) і колективно накладені функції, урізноманітнився лише за формою. Зокрема Г. Кунов звертає увагу на те, що в індіанців Мексиканської затоки та Пуебло поряд з полями, що належали окремим родам чи сім'ям, з'явився *інститут обцинних зовнішніх полів*, які перебували у загальній (публічній) власності та оброблялися усіма членами колективу. Зібраний з цих полів урожай повністю потрапляв в обцинні амбари, а потім із зібраних таким чином страхових фондів певні паї (частки) відпускалися усім членам обцини при настанні форс-мажорних обставин [14]. Дж. Даймонд обґрунтовує гіпотезу, що «функцією перших садів та городів, що з'яви-

лися 11 тисяч років тому, було служити резервним складом [оскільки ранні землероби ще не навчилися технологіям зберігання продуктів у зібраному стані. — Г. Р.] на випадок несподіваного збіднення основного джерела харчів — дикої природи» [15].

Наведеними прикладами перелік додержавних правових перерозподільних інститутів тодішніх соціумів не вичерпується. Як і у випадку зі складним правовим інститутом кордону, також усі інститути додержавного перерозподільного (податкового) права індивідів стали закономірним наслідком *колективного накладення функцій* (бути страховим фондом публічного блага), *колективної інтенціональності* (спільних переконань, бажань та намірів усіх індивідів, що радше вбачають у *резервних складах* корисну традицію) та *колективних конструктивних правил* (вважати *резервні склади публічним благом*, або вважати *резервні склади публічним благом* у випадку засух, зими тощо). Так конструювалось усе додержавне перерозподільне право індивідів.

3. Зворотним боком властивості конструктивності (конструктивізму) додержавного перерозподільного (податкового) права людини була його субстанційна властивість контекстуальності. Водночас вона перебувала у нерозривному зв'язку також з його властивістю *антропності*. Дана його властивість стала неминучим наслідком інваріантності антропосоціогенезу. В принципі історичний шлях жодного соціуму не був ідентичним історичному шляху іншого суспільства. Як відомо, сучасна історіографія нараховує декілька десятків кардинально відмінних між собою лише крупних *типів цивілізацій* [16]. Якщо ж врахувати усі соціуми одного і того самого типу суспільства, то загальне число їх збільшується, як мінімум, у рази і дорівнює уже багатом сотням і навіть тисячам одиниць. Ще більш строкатим в силу об'єктивних причин і суб'єктивних факторів виявилось внутрішнє різноманіття кожного соціуму на різних етапах його еволюції, що продукувало таке саме багатство відмінних між собою його соціальних норм, правил, патернів у цілому і т. д. [17]. Однак навіть на їх фоні зовсім не співставною з обома вищезазначеними феноменами виявилась контекстуальність еволюційного процесу на рівні

окремих індивідів — цього ключового, системоутворюючого елементу соціуму [18].

Таким чином, контекстуальність додержавного перерозподільного права індивідів зокрема, як і всього їх додержавного права в цілому визначальною мірою була зумовлена тим, що воно являло собою *динамічну систему символічних текстів та контекстів*, ще більшої множини конкретних правових ситуацій, в основі своїй спільних і водночас багато в чому неподібних одна на іншу, до певної міри навіть оригінальних, у які виявились життєво включеними з приводу задоволення своїх спільних з усіма чи більшістю інших індивідів потреб усі індивіди усіх соціумів. Дана *контекстуальність* відрізнялась насамперед яскраво вираженим *горизонтальним характером*. Вона була, з одного боку, неминучим наслідком соціального співбуття індивідів і в той самий час із ще більшою силою збагачувала дану соціальність, примножувала її можливості і перспективи, динамічно розгорталась у просторі і часі. Основоположною умовою існування *контекстуальності* додержавного перерозподільного (податкового) права був індивід з його особистими та публічними потребами. Він же був фактично і найвищою, кінцевою метою, і цінністю додержавного перерозподільного (податкового) права.

Природно, що у більшості письмових документів давнини цього не зафіксовано, тому що історично склалося так, що поява писемності співпала у часі, більше того, як правило, стала безпосереднім наслідком появи субстанційних держав, які мали власну систему пріоритетів та цінностей і створювали для себе власне позитивне право. Тим не менше сучасній антропології права добре відомі багато додержавних перерозподільних (податково-правових) соціальних інститутів, які переконливо свідчать як про контекстуальність, так і про персоніцентричність цього права.

Одним з найбільш ранніх, повсюдно поширених і тому найбільш відомих таких інститутів був *інститут культових пожертвувань* [19]. Розглядаючи вище *конструктивність* як властивість додержавного перерозподільного (податкового) права, ми уже згадували про інститути *публічних складів, спільних резерв-*

них складів, общинних зовнішніх полів. До них належать також *інститут гостинності* [20], *інститут взаємних подарунків* (інститут *потлацтва* в термінології М. Мосса) [21], що поділявся на субінститути *реципрокації* (взаємоподарунки між рівними за соціальним статусом індивідами) та *редистрибуції* (подарунки підпорядкованих своїм патронам) [22], *інститут полюддя* [23] та чимало інших. Поряд з вищеперерахованими внутрішньосоціальними додержавними перерозподільними інститутами індивідів мало місце також оподаткування індивідів інших соціумів у формах *воєнних грабунків* [24], *контрибуцій* [25] і *данини* [26].

У наявній науковій літературі з антропології та інших галузей знань про минуле людини без особливих труднощів можна знайти ще чимало інших перерозподільних соціальних інститутів, однак з точки зору мети нашого дослідження у цьому немає прямої необхідності. Наведені вище наукові факти та інші аргументи, достатні для заперечення традиційних позитивістських уявлень про природу податкового права як виключного права субстанційної держави, а також для обґрунтування наукового висновку про те, що *державному податковому праву передувало досить тривалий навіть з історичної точки зору період його розвитку як права людини*. Великій, як підводна частина айсберга, повній та істинній історії додержавного перерозподільного (податкового) права ще належить бути написаною. Вона заслуговує на окрему увагу, а суспільний запит на її появу уже сформувався.

Висновки

Державне перерозподільне (податкове) право людини з'явилося одночасно з появою її самої та людського суспільства. Його поява зумовлена наявністю в індивідів спільних з іншими (публічних) потреб. До основоположних властивостей додержавного перерозподільного (податкового) права людини належали його антропність (людномірність), конструктивність (конструктивізм) та контекстуальність (зумовленість невичерпним конкретним змістом перерозподільних відносин).

ПРИМІТКИ

1. Ананьев Б. Г. О проблемах современного человека / Б. Г. Ананьев. — М. : Наука, 1977. — С. 12—27.
2. Див.: Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность / А. Н. Леонтьев. — М. : Политиздат, 1977. — С. 190—191; Леонтьев А. Н. Потребности, мотивы, эмоции / А. Н. Леонтьев. — М. : Изд-во Моск. ун-та, 1972. — С. 71.
3. Парето В. Компендиум по общей социологии / В. Парето. — М. : ГУ-ВШЭ, 2007. — С. 52—76.
4. Згідно з правилом, сформульованим пізніше П. Самуельсоном, ефективним, згідно з принципом В. Парето, обсяг забезпечення загальним благом буде тоді, коли сукупна схильність індивідів до особистої участі у створенні даного блага буде дорівнювати граничним витратам його надання. (Див.: Самуельсон П. Экономика. Вводный курс / П. Самуельсон ; пер. с англ. — М. : Прогресс, 1964. — С. 134; Слухай С. В. Довідник базових понять і термінів з мікроекономіки / С. В. Слухай. — К. : Лібра, 1998. — С. 153—156).
5. Олсон Менкур. Логика коллективной дѣи. Суспільні блага і теорія груп / О. Мензур ; пер. з англ. ; післямова С. Слухая. — К. : Лібра, 2004. — С. 43.
6. Там само. — С. 56.
7. Там само. — С. 43.
8. Там само. — С. 58.
9. Berger P. L., Luckmann T. The Social Construction of Reality. A. Treatise on sociology of Knowledge, 1965.
10. Searle J. The Construction of Social Reality [Електронний ресурс]. — New York, Free Press. — Режим доступу : <http://www.amazon.com/exec/obidos/change-style/ASIN/0029280451/002-8519181-4229456>.
11. Searle J. The Construction of Social Reality. — New York, Free Press. — Режим доступу : <http://www.amazon.com/exec/obidos/change-style/ASIN/0029280451/002-8519181-4229456>.
12. Там само.
13. Кунов Г. Всеобщая история хозяйства : в 4 т. ; пер. с нем. ; под общ. ред. проф. А. Д. Удальцова. — М.—Л. : Госиздат, 1929. — Т. 1. — С. 163.
14. Там само. — С. 164—165, 193.
15. Даймонд Дж. Ружья, микробы и сталь: История человеческих сообществ / Джаред Даймонд ; пер. с англ. М. Колопотина. — М. : АСТ ; АСТ МОСКВА, 2009. — С. 132.
16. Див.: Тойнби А. Дж. Постигание истории : сб. / А. Дж. Тойнби ; сост. А. П. Огурцов. — М. : Прогресс, 1991. — С. 279; Тойнби А. Дж. Цивилизация перед судом истории / А. Дж. Тойнби. — СПб. : Прогресс, 1995. — С. 57—58 та ін.
17. Детальніше про це див.: История философии права. — СПб. : Юрид. ин-т Санкт-Петербургского ун-та МВС России, 1998. — С. 307; Хайтун С. Д. Феномен человека на фоне универсальной эволюции / С. Д. Хайтун. — М. : Либроком, 2009. — 536 с.
18. Детальніше про це див.: Коган М. И. О ходе истории / М. И. Коган ; ред.-сост. А. Л. Махлин. — М. : Языки славянской культуры, 2004; Мак-Нил Уильям. Восхождение Запада: История человеческого сообщества / У. Мак-Нил. — К. : Ника-Центр ; М. : Старклайт, 2004.
19. Див.: Фрэзер Дж. Дж. Золотая ветвь / Джеймс Джордж Фрэзер ; пер. с англ. М. К. Рыклина. — М. : АСТ ; Астрель, 2011. — С. 344; Фрэзер Дж. Фольклор в Ветхом Завете / Дж. Фрэзер. — М. : Прогресс, 1989. — С. 290—291; Традиционные культуры африканских народов / отв. ред. Р. Н. Исмаилова. — М. : Восточ. лит., 2000. — С. 108; Оля Б. Боги Тропической Африки / Б. Оля ; пер. с фр. — М. : Прогресс, 1978. — С. 238; Мелларт Дж. Древнейшие цивилизации Ближнего Востока / Дж. Мелларт. — М. : Наука, 1982. — С. 44, 45, 87—94; Бутинов Н. А. Социальная организация полинезийцев / Н. А. Бутинов. — М. : Наука, 1985. — С. 209 та ін.
20. Салинз М. Экономика каменного века / М. Салинз. — М. : ОГИ, 1999. — С. 8, 14, 17 та ін.
21. Мосс М. Очерк о даре / М. Мосс // Общества. Обмен. Личность. Труды по социальной антропологии / пер. с фр., послесл. и ком. А. Б. Гофмана. — М. : Вост. лит., 1996.
22. Алексеев В. П. История первобытного общества / В. П. Алексеев, А. И. Першиц. — М. : Астрель, 2004. — С. 220.
23. Кобищанов Ю. М. Полюдь: явление отечественной и всемирной истории цивилизации / Ю. М. Кобищанов. — М. : РОССПЭН, 1995. — 321 с.
24. Война и мир в ранней истории человечества / А. И. Першиц, Ю. И. Семенов, В. А. Шнирельман. — М. : Ин-т этнологии и антропологии, 1994. — Т. 1. — С. 93.

25. Ардзинба В. Г. Ритуалы и мифы Древней Анатолии / В. Г. Ардзинба. — М. : Наука, 1982. — С. 74.

26. Фроянов И. Я. Рабство и данничество у восточных славян / И. Я. Фроянов. — СПб. : Изд-во Санкт-Петерб. ун-та, 1996. — С. 466—568.

Гаврилюк Руслана. Свойства догосударственного перераспределительного (налогового) права человека.

Догосударственное перераспределительное (налоговое) право человека стало фактом действительности одновременно с появлением его самого и человеческого общества. Его возникновение обусловлено существованием у индивидов общих с другими (публичных) потребностей. К основополагающим свойствам догосударственного перераспределительного (налогового) права человека принадлежит его антропность (человекомерность), конструктивность (конструктивизм) и контекстуальность (обусловленность неисчерпаемым конкретным содержанием перераспределительных отношений).

Ключевые слова: догосударственное перераспределительное (налоговое) право человека, антропность (человекомерность) догосударственного перераспределительного (налогового) права человека, конструктивность (конструктивизм) догосударственного перераспределительного (налогового) права человека, контекстуальность догосударственного перераспределительного (налогового) права человека.

Havrilyuk Ruslana. Characteristics of pre-state redistributive (tax) right of man.

Pre-state redistributive (tax) right of man became the fact of reality simultaneously with the emergence of him himself and the emergence of a human society. Its origin is caused by mutual public needs of individuals. The fundamental characteristics of pre-state redistributive (tax) right of man were his antropogeny (human-dimensionality), constructability (constructivism) and contextuality, (conditionalism of redistributive relations due to inexhaustible specific content).

Key words: pre-state redistributive (tax) right of man, anthropity (human-dimension) of pre-state redistributive (tax) right of man, constructivity (constructivism) of pre-state redistributive (tax) right of man, contextuality of pre-state redistributive (tax) right of man.